

symbol of London.

4. A communicative function provides possibility of intercultural communication so called dialogue of cultures [4, p. 7]. One of the ways of such communication is the creation of unique “language” of art (music, drawings, sculptures, cinemas) and science (mathematical, physical, chemical, logical symbols and formulas). The Internet with its unique sign system is also belonged to such creation.

The base for the *second* group of functions are laws and prescriptions for man’s behavior which are realized by culture and language [3, p. 28]. It is possible to select:

1. Axiological function. Every nation and group of nations, united by general religion, defending the system of values can fight for it even with weapon in hands. This function can be realized in the different ways – from philosophical theories to symbolism of colour.

2. Normative function. Gradation of norms in language – from the non-strict rules of stylistic to the firm norms of literary language, also to the orthographic and orthoepical norms, and further to the normalized activity in the field of scientific and technical terminology.

3. Expressively-emotional function is a characteristic feature to great variety of cultures. Foremost, it is brightly shown up in such religious genres, as prayer, sermon, life of saints. An expressive function harmoniously reflected in the oratorical art which connects the features of culture and language.

The third group of functions is connected with the category of “social/individual” in culture and language:

1. There is a function of differentiation and integration of social or national communities. Achievements of national cultures characterize psychological features of nation. It is observed in works of art, traditions, and moral values.

2. Transition function from socialization to individualization and vice versa. Cooperation of group (national-social) and individual in language provides forming of national languages and individual languages [3, p. 20].

Consequently, culture and language are connected in different ways. The comparative-functional analysis confirms that these relations are possible because culture and language represents harmony – genetically, materially and functionally.

References

1. Chaika Elaine. Language: The Social Mirror. – 435 p.
2. Jakobson R. Linguistics and Poetics// Style and Language / Ed. by Th. A. Sebeok. Cambridge [USA], 1966. – P. 350-377.
3. Leichik V.M. Interaction between Language and Culture. Common functions / Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2003. – №2. – С.17-30.
4. Parson T. Social System and Evolution of Action Theory. N.Y.; L., 1977.
5. Ter-Minasova S.G. Individual and Community in Languages and Cultures/ Вестник МГУ. Сер.19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2003. – №2. – С.7-16.
6. Мамонтов С.П. Программа курса “Введение в культурологию”. – М., 1992.
7. Павленко О.І. Концепт “Культура” та його мовне втілення в семантиці англійських антропонімів кельтського походження// Філологічні науки: Зб.наук.праць/ Сумський ДПУ ім. А.С.Макаренка. – Суми, 2000. – С. 200-208.
8. Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры. Опыт исследования. – М., 1997.
9. Улуханов И.С. Культура и цивилизация: Этимология, история, семантика, соотношение с языком// Исследования по славянским языкам. – Сеул, 1996. – С. 2-3.

Міхневич Г.О.

*Національний університет “Острозька академія”
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Крайчинська Г.В.*

Аналіз семантики біблеїзмів святий та християнин

Останнім часом зростає зацікавленість мовознавців у дослідженні біблеїзмів, що становлять саме той пласт мовних одиниць, які формують образну біблійно-християнську картину світу, відображають культурно-історичні чинники та національно-специфічні надбання мови. Цим питанням займалися такі видатні мовознавці, як А.О.Білецький, О.О.Потебня, М.М.Покровський, О.І.Смирницький, В.В.Виноградов, І.Серезневський, О.Д.Пономарів, Л.А.Лисенко, С.В.Семчинський, Ю.С.Степанов, П.В.Чесноков, І.С.Колесник та ін. [4, с. 118-126].

Біблеїзмам характерна образність, тому вони є потенційним об’єктом досліджень у лексикології

та стилістиці. Біблеїзми вживаються не лише у релігійних текстах, вони також поширені у побутовому спілкуванні та в літературних творах, вивчення їх семантичного складу є надзвичайно важливим, тому ми зупинимось на аналізі лексики, що використовуються для характеристики людини, а саме *святий* та *християнин*.

Джерельну базу даного дослідження становлять енциклопедичні видання та словники, зокрема “The World Book Dictionary” (C.L.Barnhart), “Webster’s collegiate dictionary”, “The American Heritage Dictionary of the English Language” (W.Morris), “The Oxford Paperback Thesaurus” (M.Waite), “Великий тлумачний словник сучасної української мови” (В.Т.Бусел), “Англо-український словник” (Є.І.Гороль, Л.М.Коцюк) та інші.

Слово *святий* належить до релігійної лексики й використовується для характеристики людини, корінь *свят* широко розвинений й вживається в основному у релігійному значенні. Біблеїзм *святий* прийшло з грецької мови й означає “чистий”, “дивний”, “дивовижний” [0, с. 235-236].

За словниковою статтею словника “The World Book Dictionary”, даний біблеїзм має шість значень: 1) людина, яка чиста серцем та веде праведний спосіб життя; 2) покірна та спокійна людина (у переносному значенні); 3) людина, яка є святою й після смерті вознеслася на небо; 4) людина, яка зачислена до лику святих католицькою, православною чи іншими церквами; 5) ангел; 6) в “Новому Заповіті” – член християнської церкви [7, с. 1835].

Біблеїзм *святий* наявний у кожній мові, тому не існує єдності думок щодо походження даного слова. Одні вчені стверджують, що *святий* – литовсько-слов’янське слово [2, с. 118]. Інші вчені схиляються до думки, що *святий* походить з авестійського *спенто*, індоевропейського *квентос*, латинського *Sanctus*, та вважають, що біблеїзм *святий* існував ще задовго до християнства [5, с. 293].

Проте у сучасній мові *святий* є словом із нечітким значенням. Ми маємо хибне уявлення, що ж таке “святість”, яка у повсякденному житті зводиться найчастіше до банальної шанобливості. У християнській вжиток біблеїзм *святий* прийшов з грецької мови, яке спочатку означало “те, що вимагає шанування” [5, с. 293].

Денис Ільчин у своїй праці, яка присвячена етимології слов’янської мови, подає значення біблеїзму *святий* як *Sevita*, що означає “той, що володіє *savah*”, судячи ж із контекстуального вживання й пізніших перекладів “наймогутніший” [9]. У перекладі слова *savah* “благо” та *sevita* – “наймогутніший” здаються різними за семантичними ознаками, однак вони виражають одну ідею. *Savah* не просто “благо” або “користь”, це благо, що виникає з чудодійної сили, енергії розвитку й актуалізації. Ця сила є найбільшою могутністю Бога – творити та розвивати світ, збільшувати його багатства, приводити його до повноти процвітання. Звідси *святий* – *spenta* “наділений чудодійною силою розвитку, процвітання та досконалості”. *Святий* означає “сильний” в сенсі здатності творити, приносити в світ благо й досконалість. Аналогічне значення біблеїзму *святий* зафіксовано у слов’янському дохристиянському вжитку [9].

Біблеїзм *святий* чи похідні від нього широко відомі з X–XI століть, але лише в релігійному значенні. Серед дослідників, які присвятили свій науковий пошук опису семантики біблеїзмів, академік І.Серезневський фіксує десятки прикладів слів, що мають спільний корінь *свят* і майже всі описані слова релігійного змісту [5, с. 303–317].

У книзі “Новий Заповіт” біблеїзм *святий* – це “Господь”, “Бог наш”. Сам Ісус Христос твердить: “Отче Святий” [Ів. 17:11, 17]. А Бог Дух вживається разом зі словом *святий* – Дух Святий, Дух Божий, Дух Господній.

У книзі “Старий Заповіт” біблеїзмом *святий* названо спочатку все, що небуденне, незвичайне. Бог *святий*, тому й всі предмети релігійного культу – святі. Таке розуміння залишилося й до нині: все, що служить релігійним цілям – святе, тобто чисте від гріха. У книзі “Старий Заповіт” часто вживаються такі словосполучення, як Храм Святий, Свята Гора [Пс. 5:8, 3:5].

Після запровадження християнства (I ст. н. е.) у римській провінції Палестина, всіх християн було названо святими, як результат біблеїзм *святий* набув ширшого значення. Наприклад, у збірці Т.Г. Шевченка “Кобзар” *святим* є все, “що чисте й непорочне” та біблеїзм *святий* вжито 254 рази [0, 11, 201].

Біблеїзм *святий* є компонентом багатьох ФО, наприклад: *a saint’s words and a cat’s claws* – “м’яко стеле та твердо спати; на язиці мед, а на серці отрута”, *saint abroad and devil at home* – “святий на людях та чорт удома”, *to be with the Saints* – “померти”, *to be a saint and heap with this* – “будь-ласка, допоможіть мені” [0, с. 1207].

Для детальнішого аналізу розглянемо словникову статтю, яку подає “Великий тлумачний

словник сучасної української мови”. Зокрема даний словник нотує такі тлумачення біблеїзму *святий*: 1) пов’язаний з релігією, Богом, наділений божественною силою; 2) перейнятий божественною силою; 3) вживається як постійний епітет до слів, пов’язаних із місцями або предметами релігійного поклоніння; 4) освячений; 5) той, хто за християнською релігією, провів життя у служінні Богові та якого після смерті церква визнала небесним заступником віруючих; 6) праведний, непорочний, угодний Богові; 7) морально чистий, благородний, бездоганний у житті, поведінці тощо; 8) не винний у чому-небудь, перед кимсь; безгрішний; 9) чистий, благородний; 10) те, що глибоко шанують; дорогий, заповітний; 11) непорушний, непохитний; 12) якого мають дотримуватися всі, обов’язковий для всіх; 13) звичний, природний, особливо бажаний [0, с. 1110].

“Словник синонімів української мови” за редакцією А.А.Бурячка фіксує такі синонімічні ряди біблеїзму *святий*: “пресвятий, трисвятий, праведний, преподобний, безгрішний, безгріховний”; “праведник, праведний, преподобник, преподобний, угодник, святець (рідше), чудотворець (святий, який нібито має хист творити чудеса)” [6, с. 605].

Іншим обранням для аналізу біблеїзмом є слово *християнин*, що походить від латинських слів *Christianus, Christus Christ* та означає “той, хто вірить у Господа та слідує вченню Ісуса Христа” [7, с. 239].

Звернемося до дефініції даного біблеїзму. За аналізом словникових статей “The World Book Dictionary” та “The American Heritage Dictionary of the English Language” можна виокремити п’ять значень біблеїзму *християнин*, що вживаються для характеристики людей: 1) людина, яка вірить у вчення Ісуса Христа та слідує Його вченню; 2) людина, що належить до християнської церкви; 3) людина (на відміну від тварин); 4) християнська душа (вживається у розмовному стилі); 5) порядна людина (розмовний стиль) [7, с. 364; 8, с. 239].

В електронному тлумачному словнику подається таке визначення: “*Християнин* – це особа, яка вірить в Ісуса Христа, або в релігію, основу на вченні Ісуса” [0]. Послідовники Ісуса Христа були вперше названі християнами в Антіохії, тому що своєю поведінкою, діяльністю та мовою вони походили на Христа. Це слово спочатку використовувалося язичниками в Антіохії як глузливе прізвисько, буквально означало: “ті, що належать групі Христа”, або “прихильники/послідовники Христа” [9].

Як і біблеїзм *святий*, біблеїзм *християнин* використовується в багатьох сталих висловах, наприклад: *Christian era* – “християнське літочислення”; *in a Christian way* – “по-християнськи”; *Christian name* – “ім’я, дане при хрещенні; ім’я, на відміну від прізвища”; *Christian scriptures* – “святе християнське писання; “Новий Заповіт” [0, с. 249].

Отже, вивчаючи семантику біблеїзмів, що використовуються для характеристики людей, ми спостерігали еволюцію у значеннях слів під впливом культурних та історичних змін у житті суспільств та їх світосприйнятті. Такі зміни спричинили появу різних значень, використання великої кількості ФО та синонімів з метою уникнення повторень та урізноманітнення мовлення.

Література

1. Гороть Є.І., Коцюк Л.М., Малімон Л.К., Павлюк А.Б., під загальним керівництвом Є.І.Гороть Англо-український словник. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 1700 с.
2. Іларіон М. Етимологічно-семантичний словник української мови. – Накладом товариства “Волинь”, Канада, 1994. – 558 с.
3. Іларіон М. Словник Шевченківської мови. – К., 1961. – 1021 с.
4. Семчинський С.В. Загальне мовознавство. – К., 1986. – 365 с.
5. Серезневський І. Матеріали для Словника давньоруської мови. – М., 1984. – 894 с.
6. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головашук та ін. – К.: Наук. думка, 2001. – 1026 с.
7. Bernhart C.L., Bernhart R.K. The World Book Dictionary. – Volume 1, 2. – The USA, 1978. – 2430 p.
8. Cowie A.P., Mackin R., McCaig I.R. Oxford Dictionary of English Idioms. – Volume 2. – L., 1999. – 668 p.
9. <http://www.gotquestions.org>